

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

YANGILANAYOTGAN O‘ZBEKISTONDA BOSHLANG‘ICH TA’LIMDA BAG‘RIKENGLIK VA MILLATLARARO TOTUVLIKNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK-MEXANIZMLARI

Davlatova Sevara Normamat qizi

*Termiz iqtisodiyot va serviz univerteti,
Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
(boshlang‘ich ta’lim) 2-kurs magistranti*

Ilmiy rahbar: Turayeva Gulnoza Ergashevna

Pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya. Mazkur maqola yangilanayotgan O‘zbekistonda boshlang‘ich ta’lim jarayonida bag‘rikenglik va millatlararo totuvlik tuyg‘usini shakllantirishning nazariy asoslari, davlat siyosati va pedagogik texnologiyalarini tahlil qiladi. Ishda millatlararo totuvlik va diniy bag‘rikenglikni ta’minlash bo’yicha olib borilayotgan islohotlar, huquqiy-normativ baza hamda interfaol metodlar, rolli o’yinlar, jamoaviy faoliyat kabi pedagogik yondashuvlarning samaradorligi ko‘rib chiqilgan. Tadqiqot natijalari ta’lim-tarbiya jarayonini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: bag‘rikenglik, millatlararo totuvlik, boshlang‘ich ta’lim, pedagogik texnologiyalar, davlat siyosati, islohotlar, interfaol metodlar.

Аннотация. Статья посвящена анализу теоретических основ, государственной политики и педагогических технологий формирования чувства толерантности и межнационального согласия в процессе начального образования в Новом Узбекистане. В работе рассмотрены проводимые реформы по обеспечению межнационального согласия и религиозной толерантности, нормативно-правовая база, а также эффективность педагогических подходов, таких как интерактивные методы, ролевые игры и коллективная деятельность. Результаты исследования могут быть использованы для совершенствования воспитательной работы в системе образования.

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

Ключевые слова: толерантность, межнациональное согласие, начальное образование, педагогические технологии, государственная политика, реформы, интерактивные методы.

Annotation. The article analyzes the theoretical foundations, state policy and pedagogical technologies for forming tolerance and interethnic harmony in primary education in the New Uzbekistan. The work examines the ongoing reforms to ensure interethnic harmony and religious tolerance, the legal and regulatory framework, as well as the effectiveness of pedagogical approaches such as interactive methods, role-playing games and collective activities. The research results can be used to improve educational practices in the education system.

Keywords: tolerance, interethnic harmony, primary education, pedagogical technologies, state policy, reforms, interactive methods.

Kirish. Bugungi globallashuv sharoitida millatlararo totuvlik va diniy bag‘rikenglik jamiyat barqarorligining muhim omillaridan biriga aylangan. O‘zbekiston Respublikasi ko‘p millatli va ko‘p konfessiyali davlat sifatida ushbu qadriyatlarining shakllantirilishiga alohida e‘tibor qaratmoqda. Ayniqsa, kichik maktab yoshidagi bolalarda bag‘rikenglik tuyg‘usini rivojlantirish boshlang‘ich ta‘lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi. Ushbu maqolada Yangilanayotgan O‘zbekistonda olib borilayotgan islohotlar, huquqiy asoslar va pedagogik texnologiyalar yoritiladi.

1. Davlat siyosati va normativ-huquqiy asoslar

O‘zbekiston mustaqillikka erishgan dastlabki yillardan boshlab millatlararo totuvlik va diniy bag‘rikenglikni mustahkamlashga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlarni amalga oshirdi. Konstitutsiya (1992) barcha fuqarolarning millati, tili va diniy e‘tiqodidan qat’i nazar teng huquqliligini kafolatlaydi. Prezident Shavkat Mirziyoyevning nutqlari va farmonlarida bag‘rikenglik “inson qadrini ulug‘lash” konsepsiyasining muhim tarkibiy qismi sifatida belgilangan.

Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasida ta‘lim tizimi orqali yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash ustuvor yo‘nalish etib belgilangan. “Ma‘rifat va diniy bag‘rikenglik” rezolyutsiyasini BMTda ilgari surish O‘zbekistonning xalqaro maydondagi faol pozitsiyasini namoyon etdi. Huquqiy islohotlar natijasida millatlararo nizolarni oldini olish mexanizmlari yaratildi, mahalla, maktab va davlat organlari hamkorligi kuchaytirildi.

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

Siyosiy va ijtimoiy islohotlar millatlararo totuvlikni faqat huquqiy kafolat bilan cheklab qo‘ymasdan, balki ma’naviy-ma’rifiy va pedagogik mexanizmlar orqali mustahkamlashga qaratilgan. Bu yondashuv xorijiy (J. Banks, G. Allport) va MDH olimlari (V.A. Tishkov, A.G. Asmolov) tadqiqotlarida ilgari surilgan g‘oyalar bilan hamohangdir.

2. Boshlang‘ich ta’limda pedagogik texnologiyalar

Kichik maktab yoshidagi bolalarda bag‘rikenglik va millatlararo totuvlik tuyg‘usini shakllantirish kognitiv, affektiv va faoliyat komponentlarining uyg‘unligiga asoslanishi lozim. Bunda quyidagi pedagogik texnologiyalar samarali hisoblanadi:

- **Interfaol metodlar:** Guruhli va juftlikdagi ishlash, muammoli vaziyatlar tahlili. Bolalar turli millat vakillari o‘rtasidagi hamkorlikni amaliyotda sinab ko‘radi.
- **Rolli o‘yinlar va simulyatsiyalar:** “Do‘stlik”, “Hurmat”, “Birlik” mavzularidagi o‘yinlar orqali empatiya va murosaga tayyorlik rivojlantiriladi.
- **Jamoaviy faoliyat:** Madaniy bayramlar, milliy urf-odatlar bilan tanishtirish, birgalikda ijodiy topshiriqlar bajarish.
- **Diagnostik va reflektiv yondashuvlar:** Kuzatuv, suhbat, anketa va o‘quvchilarning o‘zini baholashi orqali natijalarni monitoring qilish.

Ushbu texnologiyalar bolalarning yosh xususiyatlarini (hissiy idrok ustunligi, o‘yin yetakchi faoliyat turi) hisobga olgan holda ishlab chiqilgan. O‘qituvchining shaxsiy namunasi, adolatli va hurmatga asoslangan munosabati jarayonda hal qiluvchi omil bo‘lib xizmat qiladi.

3. Tajriba natijalari va samaradorlik

Termiz shahar 1-sonli maktabida o‘tkazilgan tajriba-sinov ishlari (26 nafar o‘quvchi) interfaol metodlarning yuqori samaradorligini ko‘rsatdi. Aniqlovchi bosqichda o‘quvchilarning 46% ida bag‘rikenglik tuyg‘usi past darajada bo‘lgan bo‘lsa, shakllantiruvchi bosqichdan keyin yuqori daraja sezilarli oshdi (muloqot faolligi +36%, guruhda ishlash +36%, empatiya +34%).

Statistik tahlil Vygotskiy, Piaget va Banks nazariyalariga mos kelishini tasdiqladi: ijtimoiy muloqot va faoliyat orqali bolalarda ijobiy ijtimoiy tajriba shakllanadi.

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

Xulosa. Yangilanayotgan O‘zbekistonda boshlang‘ich ta’limda bag‘rikenglik va millatlararo totuvlikni shakllantirish davlat siyosati, huquqiy asoslar va zamonaviy pedagogik texnologiyalarning uyg‘unligi asosida amalga oshirilmoqda. Interfaol metodlar, rolli o‘yinlar va jamoaviy faoliyatning tizimli qo‘llanilishi bolalarning ijtimoiy-axloqiy sifatlarini rivojlantirishda yuqori natijalar beradi. Ushbu yondashuvni keng joriy etish ta’lim tizimini takomillashtirish va jamiyatda barqaror totuvlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar :

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021. – 76 b.
2. Mirziyoyev Sh. M. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir: 2-jild. – Toshkent: O‘zbekiston, 2018. – 508 b.
3. Mirziyoyev Sh. M. Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat’iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz: 1-jild. – Toshkent: O‘zbekiston, 2019. – 608 b.
4. Yo‘ldoshev J. G‘., Usmonov S. A. Ilg‘or pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: O‘qituvchi, 2004. – 272 b.
5. Azizxo‘jayeva N. N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – Toshkent: Cho‘lpon, 2005. – 192 b.
6. Tolipov O‘., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tadbqiqiy asoslari. – Toshkent, 2016. – 156 b.